

Gabriela Obajtek

Rynek mangi w Polsce na przykładzie działalności wydawnictwa Waneko¹

Niewielki fragment polskiego rynku wydawniczego, jaki zajmuje komiks japoński, przechodzi ostatnio dynamiczny rozwój, jest to związane z rosnącą fascynacją kulturą japońską i popularnością tego typu literatury. Celem artykułu jest przybliżenie sytuacji polskich wydawnictw mangowych, ze szczególnym uwzględnieniem jednej z czołowych oficyn – Waneko, oraz przedstawienie krótkiej historii *mangi* i jej znaczenia. Za podstawę pracy posłużyły informacje zamieszczone na stronie wydawnictwa oraz wywiady udzielane przez jego pracowników. Metody badawcze, jakich użyto, to przede wszystkim metoda monograficzna i analiza źródeł poza tym skorzystano również z *desk research* oraz obserwacji prostej.

Przed przystąpieniem do zasadniczej części pracy należy wyjaśnić, czym jest manga. Ten charakterystyczny styl ekspresji artystycznej, będący integralną częścią kultury japońskiej, jest obecny w życiu codziennym każdego Japończyka. Po raz pierwszy terminu *manga* użył Katsushika Hokusai w XIX w. Składa się z dwóch ideogramów *man* – wykonać coś od niechcienia, oraz *ga* – rysunek, co w dosłownym tłumaczeniu może oznaczać „niepohamowane obrazy”. Słownik języka japońskiego *Kōjien* przedstawia następującą definicję terminu *manga*:

„Rysunek prosty, humorystyczny i przesadzony. Karykatura lub satyra społeczna. Seria obrazków tworząca historię: ‘Comics’”². Japończycy częściej stosują to słowo do nazwania drzeworytów z epoki Edo, natomiast w skojarzeniu z komiksem używają angielskiego zapożyczenia – *comics*³.

¹ Artykuł powstał na podstawie pracy licencjackiej pt. *Wydawnictwo Waneko – próba monografii* napisanej pod kierunkiem dr Agnieszki Fludy-Krokos w Instytucie Nauk o Informatyce Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, obronionej 11 lipca 2017 r.

² B. Koyama-Richard, *Manga. 1000 lat historii*, Warszawa 2008, s. 6–7.

³ Tamże, s. 6–7.

Historia mangi

Początków mangi należy doszukiwać się już w VIII w., w momencie powstania *emakimono* – bogato ilustrowanych zwojów, które dynamizmem postaci i przedstawionymi w nich sytuacjami przywodzą na myśl komiks. Najczęściej przedstawiały sceny religijne lub literackie (choć zdarzały się również obrazujące życie codzienne czy świat *yōkai*⁴). Dzięki temu, że były starannie przechowywane, część z nich przetrwała do dzisiaj, na przykład zaliczone do skarbu narodowego Japonii *Genji monogatari emaki* (*Ilustrowane zwoje do Opowieści o księciu Genjym*), *Shigisan engi emaki* (*Ilustrowane zwoje z przekazami o górze Shigi*) czy *Ban dainagon ekobata* (*Ilustrowana opowieść o wielkim radcy Tomo*)⁵.

Ślady mangi można również znaleźć w XVII w. drzeworytach *ukiyo*e – „obrazach przepływającego świata”⁶. Dzisiaj cenione za wielobarwność i kunszt powielania, kiedyś były elementami życia codziennego. Produkowane w formie plakatów stanowiły formę reklamy, na przykład restauracji, przedstawiały aktorów czy rebusy. Służyły również jako ulotki edukacyjne dla dzieci czy pocztówki z widokami najśliczniejszych miejsc w Japonii.

Właściwa manga zaczęła kształtować się wraz z powstaniem dzieła *Edehon Hokusai Manga* (*Manga Hokusai do nauki rysowania*), którego autorem jest Hokusai – artysta żyjący w latach 1760–1849⁷. Hokusai, którego najbardziej znanym dziełem jest drzeworyt *Wielka Fala w Kanagawie*, nadał swoim postaciom dynamizmu, jego dzieła inspirowały artystów do dzisiaj. Gdy Japonia otworzyła swoje granice, jej mieszkańcy zafascynowali się kulturą zachodu. Jednym z zainspirowanych twórców był żyjący w latach 1876–1955 Kitzawa Yasuji, znany pod pseudonimem „Rakuten”, który rozpowszechnił w swoim kraju karykaturę. Stworzył własny styl, będący połączeniem tradycyjnego *ukiyo*e i amerykańskiego komiksu⁸.

Komiks japoński, jaki znamy dzisiaj, został ostatecznie ukształtowany przez twórczość Tezuki Osamu (1928–1989)⁹. Cechy, w jakie zaopatrzył swoje postaci, takie jak duże oczy czy europejskie rysy twarzy, do dzisiaj są charakterystyczne dla mangi. Artysta (jak sam przyznawał) inspirował się twórczością Walta Disneya, a bohater jego najbardziej znanego dzieła – *Astro Boy* – był wzorowany na Myszce Miki. Tezuka Osamu rozpowszechnił w Japonii filmy animowane i jako pierwszy stworzył *shōjo* mangę¹⁰.

⁴ *Yōkai* – stworzenia nadprzyrodzone występujące w japońskich bajkach i podaniach, zob. B. Koyama-Richard, *Manga. 1000 lat historii...*, s. 238–240.

⁵ Tamże, s. 9–11.

⁶ Tamże, s. 38.

⁷ Tamże, s. 64.

⁸ Tamże, s. 115.

⁹ Tamże, s. 148.

¹⁰ Tamże, s. 150–152.

Dzisiaj mangę w Japonii można nabyć wszędzie. Wydawana w magazynach mających po kilkaset stron, drukowana na słabej jakości papierze, sprzedawana jest za niską cenę. Popularniejsze tytuły publikowane są w tomikach (wtedy przykłada się już większą uwagę do jakości papieru itp.) i przenoszone na ekrany jako *anime*¹¹. Mangi poruszają najróżniejsze tematy i są dostosowane do różnych grup odbiorców, nie tylko dla dzieci czy młodzieży, ale również dla dorosłych.

Manga w Polsce

Zanim na polskim rynku zaczęły się pojawiać pierwsze mangi, mieliśmy styczność z jej kolorową, animowaną wersją – *anime*¹². Pierwsze japońskie animacje, takie jak *Przygody kota w butach* czy *Dzieci wśród piratów*, zaczęły wchodzić do kin już w latach 70. W telewizji emitowano między innymi *Pszczółkę Maję* i *Yattamana*, jednak tych seriali nie kojarzono bezpośrednio z Japonią¹³. Przełom nastąpił w połowie lat 90., wraz z emisją kultowej *Czarodziejki z księżycy* – kreskówki skierowanej głównie do dziewcząt. Równie znany *Dragon Ball* zawitał na polskie ekrany kilka lat później¹⁴.

Po sukcesie, jaki odniósł w Polsce *Dragon Ball* i *Czarodziejka...*, na polskim rynku książki pojawiło się wydawnictwo Japonica Polonica Fantastica (JPF) które do tej pory jest jedną z czołowych oficyn mangowych w naszym kraju. Pierwszą opublikowaną mangą było *Aż do nieba* autorstwa Riyoko Ikedy (1996). Wybór ten nie wydaje się być przypadkowy, ponieważ głównym bohaterem tej historii jest książę Józef Poniatowski, a akcja rozgrywa się w Polsce na przełomie XVIII i XIX w. Również *Czarodziejka z księżycy* Naoko Takeuchi wydana w 1997 r. była trafnym wyborem i cieszyła się dużą popularnością, po części za sprawą emitowanego od 1995 r. *anime* będącego adaptacją tej historii¹⁵.

W 1998 r. powstało wydawnictwo TM-Semic, które zakończyło swoją działalność w 2000 r.¹⁶, po opublikowaniu trzech serii (w słabym tłumaczeniu oraz wydaniu). Kolejne było Waneko debiutujące w 1999 r. komiksem *Cześć, Michael!*¹⁷. Wraz

¹¹ Tamże, s. 160–161.

¹² *Anime* – japońskie filmy lub seriale animowane, często tworzone na podstawie mangi lub gier, zob. B. Koyama-Richard, *Manga. 1000 lat historii...*, s. 238–240.

¹³ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce. Historia i kontrowersje*, Toruń 2012, s. 27.

¹⁴ Tamże, s. 29.

¹⁵ *Oficjalna Witryna Wydawnictwa J.P. Fantastica*, <http://www.jpfc.com.pl/> [dostęp: 11.03.2018].

¹⁶ M. Ostrowska, *Problemy rynku mangi w Polsce*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2013, nr 1(10), s. 78, <http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/TSB/article/view/TSB.2013.004> [dostęp: 17.03.2018].

¹⁷ *Waneko*, <http://waneko.pl/> [dostęp: 11.03.2018].

z Waneko pojawiła się oficyna Mangaya, jednak zakończyła działalność na jednym tytule. Założone w 2002 r. Kasen, mimo wprowadzenia do swojej oferty nowego typu komiksów – *manhwa*¹⁸ – utrzymało się na rynku jedynie sześć lat. Swoich sił w tym obszarze próbował również Egmont (od 2002 r.), lecz zaprzestał działalności w tym segmencie rynku po wydaniu kilkunastu tytułów. Powstałe w latach 2003–2005 Saisha (nakładem oficyny ukazały się trzy tytuły, oficjalnie działało do 2007 r.¹⁹), Arashi (opublikowało *Metropolis* autorstwa Osamu Tezuki w 2004 r.²⁰) i Mandragora (mangi wydawało od 2005 r., zamknięte zostało w 2008 r.²¹) nie utrzymały się długo na rynku²².

W 2006 r. powstały dwa wydawnictwa, które dalej prężnie działają i kontynuują swoją działalność. Pierwsze z nich, Studio JG zaczęło od wprowadzenia na rynek magazynu „Otaku” – było pierwszym czasopismem dla fanów komiksu japońskiego po upadku „Kawaii”²³. W „Otaku” pojawiają się recenzje mang i anime oraz artykuły o szeroko pojętej kulturze Japonii. Studio JG swoją pierwszą mangę opublikowało w 2007 r., została ona dobrze przyjęta przez czytelników. W ostatnich latach poszerzyło swoją działalność o komiksy polskich autorów czy komiksy amerykańskie takie jak *Adventure Time* czy *Atomówki*²⁴.

Drugą oficyną było Hanami, na początku oferujące serię książek popularno-naukowych przybliżających kulturę Japonii, z czasem wyspecjalizowali się w mangach przeznaczonych głównie dla dorosłego czytelnika²⁵.

Powstałe w 2012 r. Yumegari²⁶ wydaje mangi twórców nie tylko japońskich, ale też polskich, a w ostatnim czasie zaskoczyło czytelników, publikując kilka kontrowersyjnych tytułów z gatunku *hentai*²⁷. W tym samym roku na rynek weszła firma Kotori, której głównym odbiorcą są fani gatunku *boys love* – historie o miłości

¹⁸ *Manhwa* – koreański odpowiednik mangi. Zob. *Tanuki – Słowniczek > Manga*, <http://tanuki.pl/sownik/haslo/manga> [dostęp: 25.03.2018].

¹⁹ *Saisha kończy działalność*, http://anime.com.pl/Saisha_konczy_dzialalnosc,news,read,2818.html [dostęp: 25.03.2018].

²⁰ *Metropolis*. – *Gildia.pl – księgarnia internetowa – komiksy, filmy, książki, muzyka, rpg*, <https://www.gildia.pl/komiksy/328742-metropolis> [dostęp: 25.03.2018].

²¹ *Wydawnictwo Mandragora – galeria sztuki komiksu ArtKomiks.pl*, <http://artkomiks.pl/wydawca/mandragora?page=1> [dostęp: 25.03.2018].

²² M. Ostrowska, *Problemy rynku mangi...*, s. 79.

²³ Magazyn „Kawaii” był wydawany w latach 1997–2003. Jego głównymi elementami były recenzje serii anime i mang oraz ciekawostki ze świata *Czarodziejki z księżycy*. Zob. *Kawaii – czyli początek przygody – MANGArnia*, <http://mangarnia.blogspot.com/2014/01/kawaii-czyli-poczatek-przygody.html> [dostęp: 25.03.2018].

²⁴ *Studio JG*, <http://studiojg.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

²⁵ *Wydawnictwo Hanami*, <http://www.wydawnictwo.hanami.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

²⁶ *Wydawnictwo Yumegari*, <http://yumegari.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

²⁷ *Hentai* – manga pornograficzna przeznaczona dla dorosłych.

między dwoma mężczyznami²⁸. W 2013 r. powstało wydawnictwo Taiga²⁹, a rok po nim Ringo Ame³⁰. Najmłodszym wydawnictwem (z 2016 r.) jest Dango³¹.

Aby zaspokoić wymagania polskich czytelników, wydawnictwa mangowe stale poszerzają swoją ofertę, jednocześnie starając się zachować wysoki poziom wydawniczy swoich publikacji. Niektóre z nich, aby utrzymać się na rynku, sięgają po różne gatunki, inne specjalizują się w wydawaniu tytułów z jednej tematyki. Dzięki ich działaniom, mimo wielu przeszkód, z jakimi muszą mierzyć się wydawcy, rynek komiksu japońskiego w Polsce stale się rozwija.

Największym problemem, z którym borykają się wydawnictwa mangowe, zdaje się stosunek Polaków do komiksu, w tym mangi. Polacy powieść obrazkową znali już w okresie międzywojennym, kiedy pojawiały się magazyny przeznaczone dla dzieci wzorowane na amerykańskich³². W Polsce wydano zaledwie kilka mang dla najmłodszych, ale opinia, że są one niepoważne, zakorzeniła się w naszej kulturze, mimo informacji (o sugerowanym wieku odbiorcy), jakie wydawcy zamieszczają na każdym wydanym tomie. Pewne utrudnienie stanowi również wysoka cena mang, wynikająca z 5% stawki VAT oraz drogich licencji. Powoduje to, że szczególnie młodzi czytelnicy (główni odbiorcy komiksów) wolą sięgać do Internetu po *skanlacje*³³.

Kolejny problem stanowi dystrybucja mangi. Największą siecią, z jaką współpracują wydawnictwa jest Empik, gdzie mangi można znaleźć w dziale z prasą. Poza tym dystrybuowane są w sklepach ukierunkowanych na sprzedaż komiksów, tych jednak w Polsce jest niewiele. Większość firm prowadzi własny sklep, w którym sprzedaje swoje publikacje³⁴. Na tym tle wyróżniło się Studio JG sprzedające, na należącym do niego portalu yatta.pl, także mangi innych wydawnictw, komiksy, gry i różne gadzety związane z popkulturą. Obecnie yatta.pl posiada siedem filii w różnych miastach Polski³⁵. Jako że komiks japoński jest stosunkowo niewielkim fragmentem rynku wydawniczego, to jego nakłady są nieduże, szczególnie w porównaniu do innych krajów europejskich, np. Francji czy Niemiec. Ze względu na niską sprzedaż polski rynek jest raczej mało atrakcyjny dla japońskich wydawców³⁶.

²⁸ *Wydawnictwo Kotori – z miłości do mangi*, <http://www.kotori.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

²⁹ *Wydawnictwo TAIGA*, <http://taiga.com.pl/index.php> [dostęp: 17.03.2018].

³⁰ *Tanuki-Manga – Recenzja Dia Game*, <http://manga.tanuki.pl/strony/manga/5297-dia-game/rec/671> [dostęp: 17.03.2018].

³¹ *Wydawnictwo Dango*, <http://wydawnictwo-dango.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

³² E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 71.

³³ Skany mang zazwyczaj w ich oryginalnym lub anglojęzycznym wydaniu, często następnie tłumaczone przez grupy fanów na język polski.

³⁴ M. Ostrowska, *Problemy rynku mangi...*, s. 80–82.

³⁵ *Yatta.pl – sklep manga, anime*, <http://yatta.pl/onas.html> [dostęp: 17.03.2018].

³⁶ M. Ostrowska, *Problemy rynku mangi...*, s. 80.

Mimo wszystkich utrudnień, dzięki rosnącemu zainteresowaniu kulturą Dalekiego Wschodu, rynek mangowy rozrasta się coraz bardziej. Wydawcy proponują nawet do kilkunastu nowych tytułów rocznie, jednocześnie przykładając coraz większą uwagę do jakości publikacji i tłumaczenia. Według raportów Biblioteki Narodowej za 2016 r., 80% komiksów znajdujących się w jej zasobach to tłumaczenia z języka obcego, z czego 61% stanowią przekłady z japońskiego, a wydawnictwami mangowymi dostarczającymi najwięcej egzemplarzy było JPF (150) i Waneko (130)³⁷. W kolejnym roku sytuacja zmieniła się jedynie w nieznacznym stopniu. Jak wynika z raportów Biblioteki Narodowej za 2017 rok największą grupę publikowanych komiksów ciągle stanowią tłumaczenia z języka japońskiego (43%). Najwięcej wydało Waneko (142), Studio JG (69) i JPF (56)³⁸.

Głównym kanałem działań marketingowych w przypadku stosunkowo małych wydawnictw, takich jak Waneko, są *social media*. Dzieje się tak ze względu na niskie koszty prowadzenia tego typu profili oraz szybkość i efektywność dotarcia do klienta. Internet jest miejscem, w którym czytelnicy mogą łatwo wyszukać informacje na temat ulubionych serii, a strony związane z tym tematem są kolejnym obszarem wykorzystywanym na potrzeby reklamy. Przykładowo portal *Konwenty południowe*³⁹ informuje o wydarzeniach związanych z mangą i anime, fantastyką, gramami planszowymi czy komputerowymi. Z portalem współpracują między innymi wydawnictwa JPF, Studio JG, Taiga i Waneko – na stronie głównej w zakładce „Współpraca” zamieszczone są loga wydawnictw. Podobnie rzecz się ma z portalem *Tanuki*⁴⁰ (zajmuje się przede wszystkim recenzowaniem mang) – w prawym górnym rogu witryny wyświetlane są bannery reklamowe wydawnictw.

Możliwość promocji dają również organizowane w całej Polsce konwenty tematyczne. Firmy starają się uczestniczyć w większości wydarzeń związanych z tematyką komiksu japońskiego czy fantastyką. Na takich zjazdach wystawiane są stoiska, na których można zakupić poszczególne tomiki w obniżonej cenie. Zdarza się, że poza sprzedażą, organizują prelekcje, omawiając kwestie związane z prowadzeniem wydawnictwa. W 2011 r. odbył się zorganizowany przez Waneko konwent Wanekon, który był jednorazową akcją⁴¹.

³⁷ *Ruch Wydawniczy w Liczbach*, t. 63: 2016 – książki, oprac. O. Dawidowicz-Chymkowska, Warszawa 2017, s. 29–30, <http://ksiegarnia.bn.org.pl/pdf/Ruch%20wydawniczy%20w%20liczbach%20tom%2063.pdf> [dostęp: 11.03.2018].

³⁸ *Ruch Wydawniczy w Liczbach*, t. 65: 2017 – książki, oprac. O. Dawidowicz-Chymkowska, Warszawa 2018, s. 28–29, http://ksiegarnia.bn.org.pl/pliki/15263-11677_24712534_Ruch_Wyd_2017_lekki.pdf [dostęp: 11.03.2018].

³⁹ *Konwenty Południowe – Strona Główna*, <https://www.konwenty-poludniowe.pl/> [dostęp: 25.03.2018].

⁴⁰ *Tanuki – Strona główna*, <http://tanuki.pl/> [dostęp: 25.03.2018].

⁴¹ *Konwent. Wanekon – Wampirkon*, http://anime.com.pl/Wanekon_-_Wampirkon_calendar,show,1325.html [dostęp: 11.03.2018]

Wydawnictwo Waneko

Waneko jest jednym z najstarszych i największych wydawców mangowych w Polsce. Firma powstała w 1999 r., a jej założycielami są Aleksandra i Kenichiro Watanuki oraz Martyna Taniguchi⁴². Zaczęli swoją działalność od wydawania mang niszowych, przeznaczonych dla dorosłego czytelnika (tak zwana *gekiga*⁴³). Pierwsze trzy tytuły: *Cześć Michael!*, *Locke super człowiek* i *Tu detektyw jeź nie sprzedały się najlepiej*, dlatego oficyna postanowiła zmienić swoją filozofię. Obecnie ofertę starają się dostosować do sytuacji na rynku i panujących aktualnie trendów, jednocześnie słuchając sugestii swoich czytelników⁴⁴. Zgodnie z tym, co mówią przedstawiciele Waneko, ich celem stało się wydawanie najlepszych i najbardziej popularnych mang oraz promowanie kultury japońskiej i komiksu w Polsce⁴⁵. W ofercie jaką proponują, można znaleźć zarówno tytuły popularne i uznane na całym świecie (takie jak *Kuroshitsuji* Yana Toboso, *Fairy Tail* Hiro Mashima czy *Magi. Labyrinth of magic* Shinobu Ohtaka⁴⁶), jak i klasyki gatunku (np. *Do Adolfów* autorstwa Osamu Tezuki).

Jak wyjaśniała w jednym z wywiadów M. Taniguchi, Waneko (和猫) na polski można tłumaczyć jako „japoński kot”, gdzie *wa* oznacza „japoński”, a *neko* – „kot”. Znając znaczenie nazwy wydawnictwa, zauważyć można, że wybór ich pierwszej mangi nie był przypadkowy – *Cześć Michael!* jest zbiorem humorystycznych historyjek przedstawiających perypetie pewnego kocura⁴⁷. Do nazwy nawiązuje również logo – zbudowane z sylwetki kota umieszczonej na tle czerwonego koła kojarzącego się z flagą Japonii.

II. 1. Logo oficyny Waneko

Źródło: <http://waneko.pl/wp-content/themes/waneko/img/logo.png>

⁴² Waneko, <http://waneko.pl/o-nas/> [dostęp: 17.03.2018].

⁴³ Gekiga – karykatura, humorystyczny obrazek.

⁴⁴ A. Modrzewska, *Wsluchujemy się w głos fandomu*, „Zeszyty Komiksowe: manga.pl” 2012, nr 13, s. 96.

⁴⁵ Waneko, <http://waneko.pl/o-nas/> [dostęp: 17.03.2018].

⁴⁶ *Top Manga – Most Popular – MyAnimeList.net*, <https://myanimelist.net/topmanga.php?type=bypopularity>, [dostęp: 17.03.2018].

⁴⁷ A. Modrzewska, *Wsluchujemy się w głos fandomu...*, s. 96.

W zakładce „O Nas”, na stronie internetowej Waneko, zamieszczona jest aktualna redakcja wydawnictwa. Ekipa przedstawia siebie jako grupę fanów japońskiej kultury, anime i mangi. Jak powiedzieli jej przedstawiciele w jednym z wywiadów, na konwenty jeżdżą również w związku z zainteresowaniami i możliwością spotkania innych pasjonatów, a nie tylko z obowiązku⁴⁸. Aktualnie (tj. kwiecień 2018) każda osoba w redakcji ma przypisane zadania:

- Kenichiro Watanuki – zajmuje się dobieraniem odpowiednich tytułów, negocjacją warunków z japońskimi wydawnictwami oraz finansowymi sprawami firmy,
- Aleksandra Watanuki – pomaga w doborze odpowiednich tytułów oraz ich tłumaczeniu,
- Martyna Taniguchi – zajmuje się głównie stroną techniczną wydawanych komiksów,
- Magdalena Malinowska – m.in. tłumaczeniem,
- Janusz „Kuras” Kurek – zajmuje się różnymi rzeczami (od administracji WWW po księgowość, często reprezentuje Waneko na konwentach),
- Alex – sekretarz redakcji, zajmuje się kontaktem z fanami, stroną internetową, mediami społecznościowymi, marketingiem i sklepikiem,
- Ewelina Jarosz – operator DTP,
- Monika Sekular i Sylwia Zienkiewicz – zajmują się sklepikiem internetowym i magazynem,
- Magdalena Milczarek – zajmuje się edycją mang.

Poza tym: Aleksandra Kulińska, Joanna Kochanowska, Mateusz Makowski tłumaczą teksty; Anna Farion, Anna Wojtyńska, Sylwia Przygoda, Sebastian Panicz zajmują się redakcją/korektą; Katarzyna Czaplicka, Justyna Sokołowska, Karolina Balcer (również tłumaczy) przygotowują materiał do druku; Jolanta Dereń – redakcja/korekta, przygotowanie do druku⁴⁹.

Waneko wydaje głównie mangi, ale nie ogranicza się wyłącznie do nich. Swoim czytelnikom oferuje również komiks zachodni, serię poradników dla początkujących rysowników oraz kilka książek promujących kulturę Japonii, a w połowie 2016 r. przedstawiło pierwszą powieść typu *light novel*⁵⁰. W latach 2001–2003 wydawnictwo publikowało dwumiesięcznik „Mangamix”, w którym, na wzór japońskich magazynów, zamieszczało kolejne rozdziały mang oraz artykuły związane z Krajem Kwitnącej Wiśni. Następcą tego czasopisma jest „Mangamix Neo” – bezpłatny, internetowy magazyn zawierający rozdziały komiksów polskich

⁴⁸ K. Wiśniewski, *11 lat mangi – rozmowa z Waneko – Aleja Komiksu*, <http://aleja-komiksu.com/arttykul/5167/11-lat-mangi-rozmowa-z-Waneko/> [dostęp: 17.03.2018].

⁴⁹ *Waneko*, <http://waneko.pl/o-nas/> [dostęp: 17.03.2018].

⁵⁰ *Light novel* – specyficzny dla Japonii typ beletrystyki. Zazwyczaj jest pisany prostym językiem oraz zawiera ilustracje mangowe często będące integralną częścią tekstu. Zob. *Tanuki – Słowniczek* › *Light novel*, <http://tanuki.pl/sloownik/haslo/light-novel> [dostęp: 23.03.2018].

rysowników (zazwyczaj amatorów). Waneko jako pierwsze w Polsce zaoferowała e-mangę (debiut miał miejsce w roku 2010). Obecnie dostępnych w formie cyfrowej jest 13 powieści obrazkowych oraz cztery e-booki, które można zakupić na Google Play.

Firma zarządza regularnie aktualizowaną stroną internetową – www.waneko.pl, na której można znaleźć informacje o jej działalności: nowościach, planach wydawniczych czy akcjach promocyjnych. Poprzez portal informują również o postępach prac nad danym tomikiem czy przesuniętych premierach, prowadzą także forum dyskusyjne. Podobne treści znajdują się na prowadzonych przez nich profilach w mediach społecznościowych. Najbardziej aktywnym profilem wydaje się ten na Facebooku, fani często komentują tam działania Waneko⁵¹. Na portalu ask.fm⁵² przedstawiciele odpowiadają na różne pytania stawiane przez ich czytelników. Wydawnictwo prowadzi również fanpage na Twitterze⁵³, Tumblrze⁵⁴ i Instagramie⁵⁵.

Wydawnictwo posiada sklep internetowy, gdzie poza własnymi tytułami sprzedają mangi innych wydawnictw i gadżety związane z Japonią. Komiksów Waneko można szukać w sklepach innych oficyn lub takich zajmujących się dystrybucją książek i komiksów. Firma umożliwi również zakupy stacjonarne w Warszawie w swojej siedzibie. Ponadto na stronie www.waneko.pl w zakładce „Gdzie kupić?”, znaleźć można listę księgarń oferujących mangi wydawnictwa (jako główny punkt sprzedaży wymieniają sieć Empik)⁵⁶.

Poniżej przedstawiono charakterystykę Waneko, ilość publikacji oraz ich tematykę i odbiorców. Wykresy zostały opracowane przede wszystkim na podstawie informacji, jakie znajdują się na stronie wydawnictwa. W celu uzupełnienia brakujących wiadomości skorzystano z portalu *Tanuki – manga* oraz *MyAnimeList.net*. Sprawdzono również katalogi Biblioteki Narodowej, Nukat oraz KaRo, jednak dane, jakie się tam znajdują, są niekompletne i nieuporządkowane.

Jak wspomniano wcześniej, oficyna rozpoczęła swoją działalność w 1999 r. – już w styczniu opublikowała swoją pierwszą mangę pt. *Cześć Michael!*, w grudniu pojawił się pierwszy tom *Locke super człowiek*. Wydawnictwo pierwszy rok działalności zakończyło czterema wydanymi tomami. W 2000 r. do poprzednich dwóch serii dołączyła kolejna. Dzięki temu już w drugim roku działalności Waneko wydało aż 14 tomów, które pojawiały się regularnie co dwa lub trzy miesiące. W 2001 r. oficyna wprowadziła na rynek kolejną serię oraz czasopismo „Mangamix”,

⁵¹ *Waneko – Strona główna*, <https://www.facebook.com/WydawnictwoWaneko/> [dostęp: 17.03.2018].

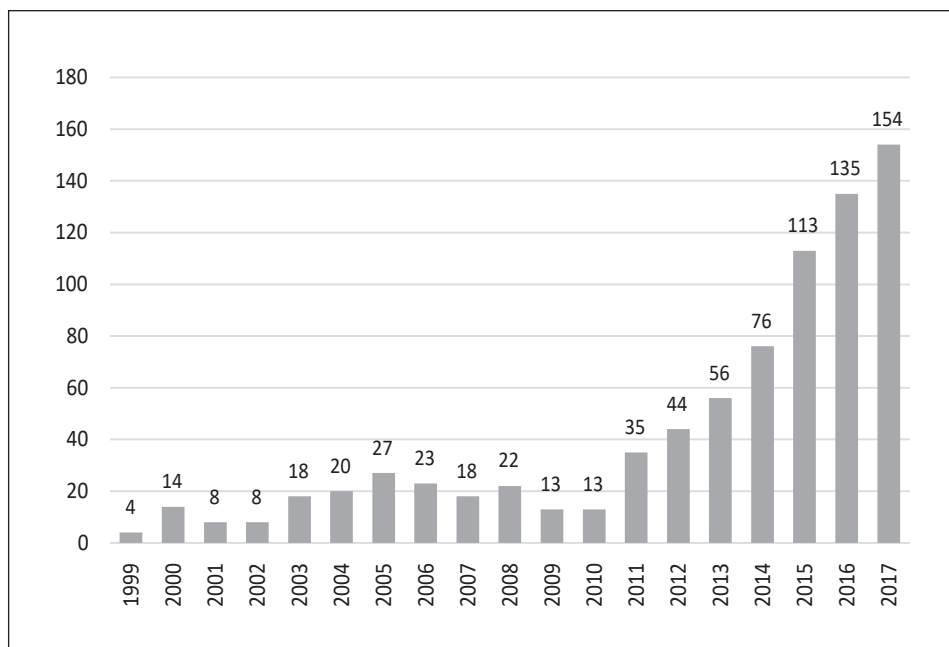
⁵² *Wydawnictwo Waneko*, <https://ask.fm/Waneko> [dostęp: 17.03.2018].

⁵³ *Wydawnictwo Waneko (@WanekoWaneko) | Twitter*, <https://twitter.com/WanekoWaneko> [dostęp: 17.03.2018].

⁵⁴ *Wydawnictwo Waneko*, <http://wydawnictwowaneko.tumblr.com/> [dostęp: 17.03.2018].

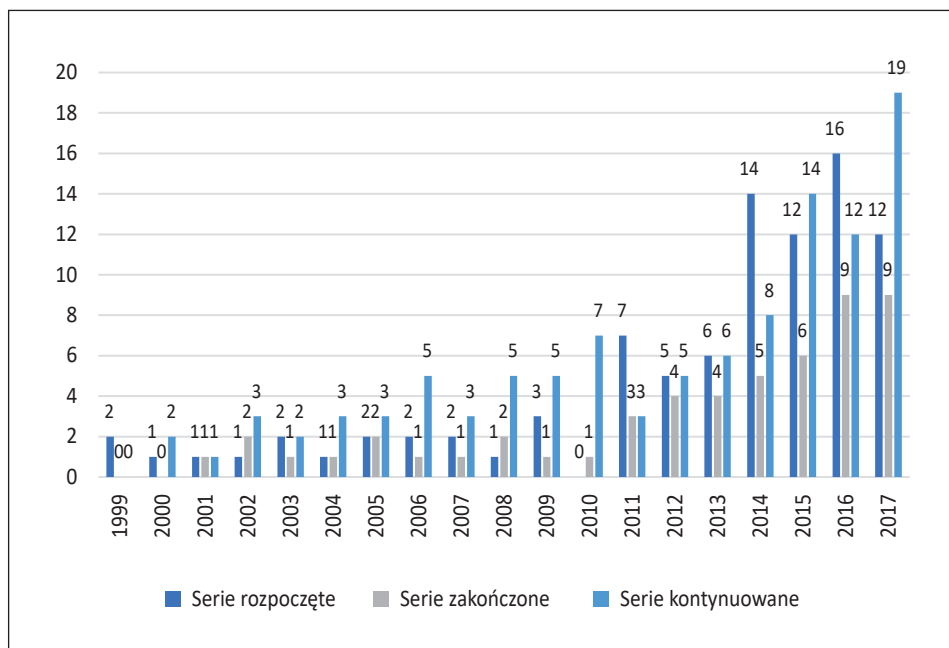
⁵⁵ *@wydawnictwowaneko – Zdjęcia i filmy Instagramie*, <https://www.instagram.com/wydawnictwowaneko/> [dostęp: 17.03.2018].

⁵⁶ *Gdzie kupić? – Waneko*, <http://waneko.pl/gdzie-kupic/> [dostęp: 17.03.2018].

Wykres 1. Liczba pozycji wydanych w danym roku

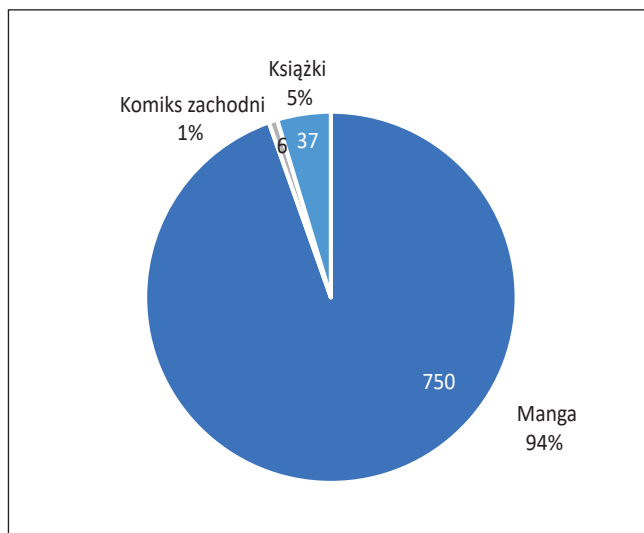
Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. Liczba serii wydawanych w przeciągu danego roku

Źródło: opracowanie własne

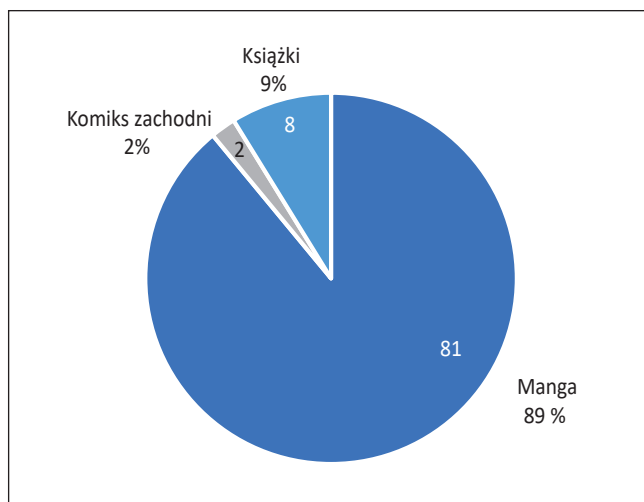
po prawie dwóch latach zakończyła wydawanie *Locke...* W 2002 r. pojawiła się kolejna seria, kontynuowano również poprzednie. W tych latach ukazało się razem 16 publikacji. Kolejny rok zamknął się po wydaniu 18 pozycji w obrębie pięciu różnych serii. Po 2005 r., który Waneko zakończyło wydaniem aż 27 zeszytów, zauważyć można niewielką tendencję spadkową. W 2006 r. liczba wydanych tomów spadła do 23 w obrębie dwóch rozpoczętych, jednej zakończonej i aż pięciu kontynuowanych serii. Następnie w latach 2007–2009 nakładem wydawnictwa ukazały się 53 pozycje, w tym rozpoczęto sześć nowych serii. W 2010 r., w obrębie 13 publikacji, wyjątkowo nie pojawił się żaden nowy tytuł, jednak zakończono jedną serię, a siedem kontynuowano. Rok później nastąpił wyraźny wzrost działalności wydawnictwa utrzymujący się do dzisiaj. Rozpoczęto aż siedem nowych serii, kontynuowano i zakończono po trzy. W sumie w 2011 r. oficyna opublikowała aż 35 pozycji, a liczba ta z każdym rokiem rośnie. Już w 2012 r. były to 44 tomy w obrębie 14 różnych serii. Od 2013 r., w którym ukazało się 56 komiksów, Waneko stało się oficyną wypuszczającą najwięcej mang na rynek⁵⁷. Przełomowy moment nastąpił również w roku 2015 – udało się wtedy wydać 113 publikacji w ramach 12 nowych, 14 kontynuowanych i sześciu zakończonych serii. Rok później liczba ta wzrosła do 135 egzemplarzy należących do 37 różnych serii (w tym aż 16 nowo rozpoczętych). Rok 2017 był rekordowy. Nakładem wydawnictwa ukazały się 154 publikacje zaliczające się do 40 serii (12 z nich było nowych, dziewięć zamknięto, a 19 kontynuowano).

Wykres 3. Forma wydawnicza pojedynczych tomów wydanych przez Waneko w latach 1999–2017. N = 793

Źródło: opracowanie własne

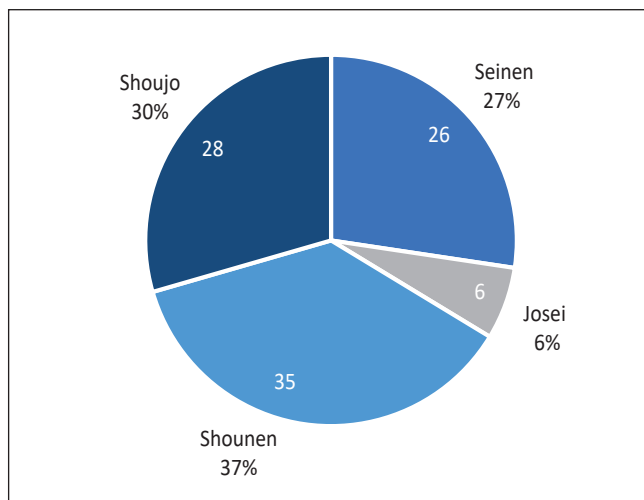
⁵⁷ K. Wojdyło, *Mangowy bilans roku 2015*, „Otaku” 2016, nr 1(58), s. 70.

Wykres 4. Forma wydawnicza serii wydanych przez Waneko w latach 1999–2017. N = 91

Źródło: opracowanie własne

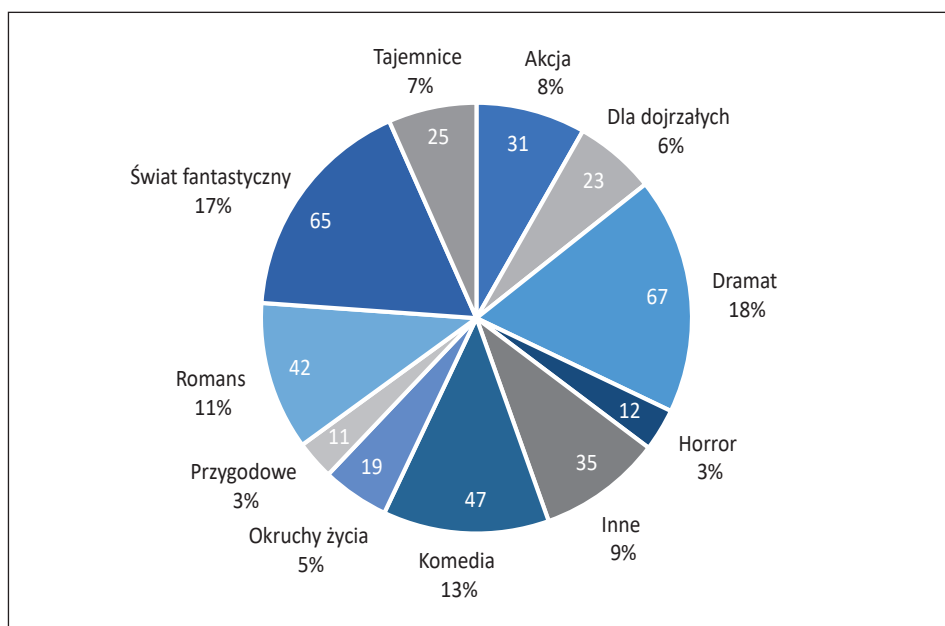
W ciągu 18 lat działalności Waneko wydało 793 publikacje. W związku ze specyfiką firmy nie dziwi, że znaczna część pozycji – 750 – to kolejne tomy mang. Następne 37 to książki, a pozostałe 6 – komiks zachodni. Podobnie przedstawia się sprawa serii, których razem jest 91. Na ich liczbę składają się głównie serie mangowe (81), dwie z nich to komiks zachodni, a pozostałe osiem – cykle książek, w tym pięć *light novel*.

Wykres 5. Typy mang wydawane przez Waneko wraz z grupami docelowymi w latach 1999–2017. N = 95

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z zebranych danych, wydawnictwo kieruje swoją ofertę głównie do nastoletniego czytelnika. Większość tytułów to tak zwane *shounen*⁵⁸ (37%). Mimo tego że w domyśle są przeznaczone dla chłopców, z chęcią sięgają po niego również dziewczęta. Mangi typu *shoujo*⁵⁹ stanowią 30% zbioru. Starszemu czytelnikowi Waneko proponuje głównie *seinen*⁶⁰ (27%), ale znajdziemy również kilka tytułów typu *josei*⁶¹ (6%).

Wykres 6. Tematyka publikacji Waneko w latach 1999–2017. N = 377

Źródło: opracowanie własne

⁵⁸ *Shounen* – określenie na grupę odbiorców magazynów mangowych (przeniesione na mangi w nich publikowane), którymi są nastoletni chłopcy. Mangi typu *shounen* poruszają różne tematy, od przygody do romansu. Zob. *Tanuki – Słowniczek* › *Shounen*, <http://tanuki.pl/sownik/haslo/shounen> [dostęp: 23.03.2018].

⁵⁹ *Shoujo* – określenie na grupę odbiorców magazynów mangowych (przeniesione na mangi w nich publikowane), którymi są nastoletnie dziewczyny. Mangi *shoujo* opowiadają najczęściej romantyczne historie, z nastolatkami jako głównymi bohaterkami. Zob. *Tanuki – Słowniczek* › *Shoujo*, <http://tanuki.pl/sownik/haslo/shoujo> [dostęp: 23.03.2018].

⁶⁰ *Seinen* – określenie na grupę odbiorców magazynów mangowych (przeniesione na mangi w nich publikowane), którymi są młodzi, dorośli mężczyźni. Mangi tego typu są niezwykle zróżnicowane jeśli chodzi o tematykę – sensacyjne, z dużą ilością przemocy, czy lekkie i wesołe opowieści o przyjaźni. Zob. *Tanuki – Słowniczek* › *Seinen*, <http://tanuki.pl/sownik/haslo/seinen> [dostęp: 23.03.2018].

⁶¹ *Josei* – określenie na grupę odbiorców magazynów mangowych (przeniesione na mangi w nich publikowane), którymi są młode, dorosłe kobiety. Mangi *josei* opowiadają zazwyczaj o dorosłych kobietach oraz zawierają wątki obyczajowe i romantyczne. Zob. *Tanuki – Słowniczek* › *Josei*, <http://tanuki.pl/sownik/haslo/josei> [dostęp: 23.03.2018].

Gatunki, po jakie sięga oficyna, są różnorodne, większość tytułów można dopasować do kilku z nich (np. light novelka *RE:ZERO* to jednocześnie przygoda, fantasy, komedia, dramat i romans). Na potrzeby powyższego wykresu część tematów połączono, tworząc trzy grupy: „Świat fantastyczny”, „Dla dojrzałych” oraz „Inne”. W kategorii „Świat fantastyczny” zawarto wątki świata nierealnego, na przykład „Fantasy”, „Supermoce” czy „Science-fiction”. „Dla dojrzałych” to tytuły przeznaczone dla starszego czytelnika, takie jak „Psychologiczne” czy „Przemoc”. Do ostatniego zbioru – „Inne” – przypisano między innymi „Szkolne” (akcja rozgrywa się w szkolnym środowisku). Jak widać na załączonym wykresie (zob. wykres 6), w ofercie Waneko dominują tytuły będące „Dramatem” (18%) i te poruszające tematy z kategorii „Świat fantastyczny” (17%). Często występuje również „Romans” (11%) oraz „Inne”. Najmniej (po 3%) można znaleźć mang typu „Horror” i „Przygodowe”.

Waneko sięga po tytuły różnych autorów. Niewiele nazwisk powtarza się i to zazwyczaj zaledwie po dwa lub trzy razy (jak np. Ai Yazawa – autorka dwóch mang). Najczęściej pojawiającymi się nazwiskami są Hikaru Hayashi (opracowała większość poradników z serii *Jak powstaje manga*) i Aleksandra Watanuki. Współzałożycielka wydawnictwa, poza przetłumaczeniem kilku mang, napisała dwa tomy *Kany na wesoło* oraz trzy książki z serii „Japonia, Kultura, Manga”.

Waneko dzięki doświadczeniu, jakie nabyło podczas swojej niemal dziesięcioletniej działalności, wypracowało pewne schematy postępowania. Umożliwiają one połączenie dobrej jakości merytorycznej i technicznej publikacji z terminowością. W miarę możliwości regularnie wydawnictwo publikuje kolejne tomy poszczególnych serii. Aby trafić do jak najszerszego odbiorcy, dobiera mangi o różnej tematyce i dla różnych grup wiekowych. Szukając nowych tytułów dla polskiego czytelnika, z roku na rok poszerza swoją ofertę. Przeglądając treści, jakie znajdują się na profilach w *social mediach*, zauważyć można, że stara się ono słuchać swoich fanów. Takie działania pozwoliły firmie wykreować opinie „słuchającej fandomu⁶²” i utrzymać się na trudnym rynku wydawniczym.

Podsumowanie

Manga zawsze była ważnym elementem kultury Japonii i ciągle jest obecna w życiu mieszkańców tego kraju. Transformacje, jakie przeszła od początków jej istnienia, ukształtowały charakterystyczny dla niej styl. Dynamiczne postacie o dużych oczach i europejskich rysach twarzy nieodłącznie kojarzą się z japońskim komiksem.

⁶² *Fandom* – środowiskowo: stowarzyszenie ludzi o wspólnych zainteresowaniach, zwłaszcza w serwisach społecznościowych. Zob. *Fandom – słownik SJP*, <https://sjp.pl/fandom> [dostęp: 25.03.2018].

Polskie oficyny, publikujące mangę, muszą wybierać tytuły z rozwagą. Opinia, że komiks jest rozrywką jedynie dla dzieci i młodzieży, ciągle jest obecna w polskim społeczeństwie. Mimo to ten fragment rynku wydawniczego ciągle się rozwija. Zauważyć można pewnego rodzaju przesyt – przeciętny czytelnik nie jest w stanie zakupić wszystkich interesujących go tytułów⁶³. Niektóre z nich udaje się, przynajmniej częściowo, wydawać na równi z ich oryginałem (np. manga *Orange*). Największe wydawnictwa mangowe od lat utrzymują swoją pozycję w czołówce. Początkujące często kończą swoją działalność na zaledwie kilku tytułach. Utrzymująca się przez lata stała cena (19,90 zł) za jeden zeszyt komiksu przekraczana jest na rzecz lepszego przekładu i papieru, większego i ekskluzywnego formatu⁶⁴. Wydawnictwa sięgają również po bardziej kontrowersyjne tytuły takie, jak *Powóz lorda Bradleya*⁶⁵ czy *Witchcraft*⁶⁶.

Waneko, założona w 1999 r., przez osiemnaście lat istnienia opublikowała 793 pozycji. W samym 2017 r. nakładem wydawnictwa ukazało się 154 publikacji. Od początku swojej działalności, co roku proponuje czytelnikom co najmniej jeden nowy tytuł (wyjątkiem był rok 2011). Zdecydowaną większość ich dorobku, aż 95%, stanowią mangi, które są zazwyczaj skierowane do młodego czytelnika i zawierają elementy dramatu oraz świata fantastycznego. Najdłuższe serie liczą nawet po 25 tomów (*Kuroshitsuji* i *Kuroko's basket* – obie są kontynuowane).

Dzięki dobrej orientacji w fandomie oraz rynku wydawniczym (zarówno polskim, jak i zagranicznym) oficyna jest w stanie wybrać spośród tysiąca mang te mające faktyczną szansę spotkać się z pozytywnym odbiorem. Dobrze sprzedające się, ale niekoniecznie ambitne serie umożliwiają firmie publikację tych bardziej niszowych i wartościowych. Rozmaitość tematyki tytułów sprawiła, że trafiają one do ludzi w różnym wieku. Firma prezentuje różne style i estetyki, publikując prace różnych mangaków⁶⁷. Większość wydawnictw mangowych tworzy plan premier na dany miesiąc, jednak zazwyczaj nie udaje się im dotrzymać wyznaczonych terminów. Waneko udowadnia, że trzymanie się wcześniej rozpisanego kalendarza wydawniczego jest możliwe⁶⁸. Cechy, jakie charakteryzują Waneko, umożliwiły firmie utrzymanie się na polskim rynku oraz sprawiły, że znajduje się ona w czołówce polskich wydawnictw mangowych.

⁶³ A. Modrzewska, *Wstuchujemy się w głos fandomu...*, s. 96.

⁶⁴ K. Wojdyło, *Mangowy bilans roku 2015...*, s. 69–71.

⁶⁵ S. Hiroaki, *Powóz lorda Bradleya*, Waneko, Warszawa 2015.

⁶⁶ Yamatogawa, *Witchcraft*, Yumegari, Poznań 2015.

⁶⁷ *Mangaka* – tym terminem określa się autorów mang.

⁶⁸ K. Wojdyło, *Mangowy bilans roku 2015...*, s. 69.

Bibliografia

- Katalog główny BN – Biblioteka Narodowa*, <http://www.bn.org.pl/katalogi-i-bibliografie/katalog-glowny-bn> [dostęp: 17.03.2018].
- Kawaii – czyli początek przygody – MANGArnia*, <http://mangarnia.blogspot.com/2014/01/kawaii-czyli-poczatek-przygody.html> [dostęp: 25.03.2018].
- Każmierczak S., *Wywiad z Magdaleną Malinowską, przedstawicielką wydawnictwa Waneko*, <http://www.komiks.gildia.pl/wywiady/magdalena-malinowska-waneko> [dostęp: 17.03.2018].
- Konwent. Wanekon – Wampirkon*, http://anime.com.pl/Wanekon_-_Wampirkon,calendar-show,1325.html [dostęp: 11.03.2018].
- Konwenty Południowe – Strona Główna*, <https://www.konwenty-poludniowe.pl/> [dostęp: 25.03.2018].
- Koyama-Richard B., *Manga. 1000 lat historii*, Warszawa 2008.
- Metropolis. – Gildia.pl – księgarnia internetowa – komiksy, filmy, książki, muzyka, rpg*, <https://www.gildia.pl/komiksy/328742-metropolis> [dostęp: 25.03.2018].
- MyAnimeList.net – Panel*, <https://myanimelist.net/> [dostęp: 17.03.2018].
- Oficjalna Witryna Wydawnictwa J.P.Fantastica*, <http://www.jpfc.com.pl/> [dostęp: 11.03.2018].
- Ostrowska M., *Problemy rynku mangi w Polsce*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2013, nr 1(10), <http://apcz.pl/czasopisma/index.php/TSB/article/view/TSB.2013.004> [dostęp: 17.03.2018].
- Ruch Wydawniczy w Liczbach*, t. 63: 2016 – *książki*, oprac. O. Dawidowicz-Chymkowska, Warszawa 2017, <http://ksiegarnia.bn.org.pl/pdf/Ruch%20wydawniczy%20w%20liczbach%20tom%2063.pdf> [dostęp: 11.03.2018].
- Ruch wydawniczy w liczbach*, t. 65: 2017 – *książki*, oprac. O. Dawidowicz-Chymkowska, Warszawa 2018, http://ksiegarnia.bn.org.pl/pliki/1526311677_24712534_Ruch_Wyd_2017_lekki.pdf [dostęp: 11.09.2018].
- Saisha kończy działalność*, http://anime.com.pl/Saisha_konczy_dzialalnosc,news,read,-2818.html [dostęp: 25.03.2018].
- Skumanov S., *Jak ugryźć mangę? Co bibliotekarz powinien wiedzieć o komiksie japońskim*, Warszawa 2017.
- Studio JG*, <http://studiojg.pl/> [dostęp: 17.03.2018].
- Tanuki – Strona główna*, <http://tanuki.pl/> [dostęp: 16.05.2017].
- Top Manga – Most Popular – MyAnimeList.net*, <https://myanimelist.net/topmanga.php?type=bypopularity> [dostęp: 17.03.2018].
- Waneko*, <http://waneko.pl/> [dostęp: 11.03.2018].
- Witkowska E., *Komiks japoński w Polsce. Historia i kontrowersje*, Toruń 2012.
- Wiśniewski K., *11 lat mangi – rozmowa z Waneko*, <http://alejakomiksu.com/artykul/5167/11-lat-mangi-rozmowa-z-Waneko/> [dostęp: 17.03.2018].
- Wojdyło K., *Mangowy bilans roku 2015*, „Otaku” 2016, nr 1(58), s. 70.
- Wydawnictwo Dango*, <http://wydawnictwo-dango.pl/> [dostęp: 17.03.2018].
- Wydawnictwo Hanami*, <http://www.wydawnictwo.hanami.pl/> [dostęp: 17.03.2018].
- Wydawnictwo Kotori – z miłości do mangi*, <http://www.kotori.pl/> [dostęp: 17.03.2018].
- Wydawnictwo Mandragora – galeria sztuki komiksu ArtKomiks.pl*, <http://artkomiks.pl/wydawca/mandragora?page=1> [dostęp: 25.03.2018].
- Wydawnictwo TAIGA*, <http://taiga.com.pl/index.php> [dostęp: 17.03.2018].
- Wydawnictwo Waneko*, <http://waneko.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

Wydawnictwo Yumegari, <http://yumegari.pl/> [dostęp: 17.03.2018].

Yatta.pl – sklep manga, anime, <http://yatta.pl/onas.html> [dostęp: 17.03.2018].

„Zeszyty Komiksowe: manga.pl” 2012, nr 13, red. M. Błażejczyk, M. Traczyk.

Manga Market in Poland on the Example of the Waneko Publishing Activity

Abstract

A small fragment of the Polish publishing market, which comprises the Japanese comics, has been lately undergoing a dynamic growth, connected with the increasing fascination with Japanese culture and the popularity of this kind of literature. The Waneko publishing house, founded in 1999, has published 793 issues during the last 18 years. In 2017 alone it released 154 issues. Since the beginning of its existence the publishing house offers its audience at least one new title (with the exception of 2011). The vast majority of their output – 95% – consists of manga, usually directed at a young reader and including parts of drama and fantasy. The longest series comprise even 25 volumes (*Kuroshitsuui* and *Kuroko's basket* – both ongoing). The wide offer makes Waneko appear in the forefront of the Polish manga publishing houses.

Keywords: manga, Japanese comic, publishing movement

Gabriela Obajtek
University of Wrocław